

El catalanisme polític, avui

El periodista i assagista Francesc-Marc Álvaro (Vilanova i la Geltrú, 1967) i el poeta, assagista i narrador Hèctor Lòpez Bofill (Badalona, 1973) són, en l'actualitat, dos dels comentaristes polítics més lúcids i més controvertits de la premsa catalana. Des d'unes òptiques catalanistes similars i alhora divergents, contribueixen, amb les seves opinions i les seves reflexions, a analitzar i agitar el panorama polític català. EL TEMPS els ha reunits perquè debatin sobre la situació en què es troba el catalanisme ara mateix.

El catalanisme, tots dos ho heu explicat en diversos articles, passa avui un moment delicat. A què creieu que es deu?

HÈCTOR LÓPEZ BOFILL: Jo no penso que el catalanisme passi un moment delicat, si és capaç de trobar a temps una resposta als problemes propis. La qüestió és que la manca d'alternatives

fa que el perímetre del catalanisme coincideixi cada vegada més amb el de l'independentisme, cosa que pot provocar la minorització del catalanisme. És a dir, allò que es pot guanyar en coherència ideològica es pot perdre en presència social. Per a alguns, això és un problema. Jo penso que no ho és. I parlo només del Principat.

FRANCESC-MARC ÀLVARO: Més que res, el catalanisme, al Principat, passa un moment crític, en el sentit primigeni de la paraula: un moment de canvi, no necessàriament dramàtic, tot i que complicat. Per què? Perquè el partit català que, avui, concentra més poder —el PSC— és un partit que té el centre de poder a Madrid. Això, a la vegada, fa que, dins el camp mateix del catalanisme, hi hagi un nacionalisme central, representat per CiU, que, tot i haver desaparegut del poder institucional, manté un cos electoral important, i un altre nacionalisme, autodenominat independentista, que, malgrat que participa del poder institucional, no el sap rendibilitzar.

Una altra qüestió que em sembla important és que en aquests moments hi ha una confusió terminològica que convé d'aclarir. Per exemple, dir que tots els partits catalans menys el PP són catalanistes és un error. Igual com és un error distingir, com fan alguns membres d'ERC, entre ser independentista i ser nacionalista. Ara hi ha sectors catalanistes que intenten fer una cosa que el catalanisme històric

sempre havia mirat d'evitar: fixar-se en les etiquetes de cadascú en lloc de sumar a la causa tanta gent diversa com es pogués.

—**Quina podria ser la sortida d'aquesta crisi?**

H. LÒPEZ BOFILL: Des de 2003, anem cap a una fragmentació política i, també, una fragmentació dins el món del catalanisme. L'estat espanyol és cada vegada més bipartidista; en canvi, aquí el panorama cada vegada és més fragmentat, la qual cosa està bé en termes de pluralisme, però és difícil de gestionar quan, allò a què aspirem, és a assolir un objectiu d'envergadura: exercir la plena sobirania. Ens cal un horitzó comú clar. El catalanisme, avui, es troba mancat d'un full de ruta, no per a anar cap a la independència, sinó fins i tot per a gestionar possibles tensions que provinguin de l'estat espanyol. Això és degut al fet que, aquests darrers trenta anys, el debat ideològic ha pesat poc a Catalunya, i també que les situacions de conflicte —econòmic, sòcio-polític— no s'han intentat resoldre, sinó esmorteir. Tot plegat ha acabat causant un gran desconcert.

F.-M. ÀLVARO: Només hi ha dos partits que distingeixin el mapa català del mapa del País Valencià o del de les Illes: CiU i ERC, un nacionalisme majoritari central i un altre nacionalisme més petit i independentista. Això corrobora que Catalunya és, també, una nació. És aquest mapa polític diferent, que des de Madrid no entenen. Per a mi, el gran problema és que molta gent, de tots dos partits, ha perdut de vista la gran virtut del món nacionalista, que era actuar bàsicament a partir de dues idees. La primera: sempre anar sumant. I la segona: abans de plantejar una possible secessió, cal resistir les enormes investides d'un estat que ja no és l'estat en què neix el catalanisme. L'Espanya actual, això molta gent ho sap però de vegades sembla que en el debat polític s'oblidi, no és la del 1901. Té un prestigi, és poderosa. L'Espanya que avui competeix simbòlicament amb el nacionalisme català és un projecte molt atractiu per als espanyols, per a una part prou significativa de catalans i, sens dubte, per a molts valencians i balears. Un

dels problemes del debat de l'Estatut és que s'hi va prescindir de la fortalesa d'Espanya, orgullosa i capaç de dir, amb total convicció, que això de la nacionalitat catalana és una simple anomalia.

—**S'ha dit que falta un horitzó ideològic clar. Com es podria definir? O quin hauria de ser?**

F.-M. ÀLVARO: Sempre surt aquesta paraula: *horitzó*. En els entorns d'opinió d'ERC, jo crec que s'ha originat un problema, que ha estat confondre l'ascens electoral del partit amb allò que, temps enrere, es va anomenar *onada sobiranista*. I aquesta confusió ha fet pensar a alguns que es podia plantejar aviat l'escenari d'una possible secessió. Bé, calmem-nos: tot sobiranista té sempre al cap la secessió, però cal saber quan és més convenient de posar-la damunt la taula.

H. LÒPEZ BOFILL: Doncs jo penso que cal que engegum una dinàmica que faci pensar a la gent que la independència és possible, i que és possible ja. D'aquí a uns quants mesos, el Tribunal Constitucional dictarà la sentència final al nou Estatut i acabarà d'enterrar la via autonomista. Quan arribi aquest moment, entre tots hauríem de tenir preparada una alternativa clara, però no en tindrem cap. Per què? Perquè ens falta una cohesió ideològica que sí que tindríem si hi hagués la majoria catalanista socialment minoritzada de la qual parlàvem. I això ens permetria tenir molt d'avançat.

—**Francesc-Marc, parlem d'anar sumant, però sumar a qualsevol**

preu pot significar també la dissolució d'uns certs elements innegociables del catalanisme, no?

F.-M. ÀLVARO: Una virtut del catalanisme és que, històricament, sempre ha evitat el predomini dels purs. Des de l'any 1900 fins avui, els impurs del catalanisme sempre han acabat essent hegemònics: en són exemples l'ERC dels anys 30, el PSUC sota la dictadura, la Convergència de la recuperació de l'autogovern. I sort que ha estat així, perquè, si no, ara ens trobaríem com a la Bretanya. És evident que molts dels votants de Pujol no eren nacionalistes, però va ser important que el seu vot fos gestionat per un partit i un president amb una idea forta de nació. Encara hi ha qui se sorprèn que, entre els votants d'ERC i de CiU, hi hagi castellanoparlants. No ho entenc, perquè això és l'únic camí viable i, fins i tot, l'únic desitjable. Si no, anem cap a la tribu tancada.

H. LÒPEZ BOFILL: Jo no hi estic d'acord. De fet, em sembla que una de les febleses del catalanisme actual és la falta d'un horitzó ideològic clar. Per culpa d'aquesta obsessió perquè el catalanisme tingués una majoria social, s'ha difuminat l'objectiu pel qual calia que aconseguíssim la majoria social. I, recuperant allò que deia el Francesc-Marc sobre el fet de no tenir en compte la fortalesa de l'estat espanyol, vull dir que si l'estat espanyol mostra la seva cara més descarnada en qüestions com l'Estatut català o la situació a Euskadi, és justament perquè no se sent prou fort ni segur. De fet,

la nació espanyola té uns problemes d'identitat enormes, i això distingeix la nostra situació de la d'Escòcia en el conjunt del Regne Unit. Els anglesos no senten l'emergència del Partit Nacionalista Escocès com un greu atemptat contra la seva identitat nacional, perquè allò que són ho tenen molt assumit. La ferotgia espanyola no demostra força, sinó feblesa i desconfiança.

Un altre problema és que fins avui el catalanisme de centre-dreta liberal, representat per CiU, no ha assumit els postulats sobiranistes. I això no únicament va en contra del seu ideari nacional, sinó també de l'econòmic, perquè si el liberalisme consisteix a maximitzar interessos, quina empresa podria acceptar de donar el 15% del seu PIB a una altra empresa en canvi de res?

F.-M. ÀLVARO: Convergència no és, solament, el catalanisme de centre-dreta liberal. Si ho fos, no es mantindria avui, després de tants anys, com el partit representant del nacionalisme majoritari. Convergència és centre-dreta, centre-esquerra i moltes coses més, que estan —més que no ho sembla— profundament arrelades al país.

—Bofill, quin creieu que podria ser un escenari per a la secessió?

H. LÓPEZ BOFILL: Justament, una de les conseqüències directes d'aquest

enfortiment espanyol, d'aquest orgull recuperat com a país, d'aquesta política espanyolista i centralitzadora, pot ser (o, més ben dit, ja va essent) una situació de crisi econòmica a Catalunya. Si no canvien les coses, ens podem acabar trobant en la tessitura de restar en la perifèria de l'estat espanyol en termes de progrés econòmic i de cohesió social. Així mateix, em sembla que, a la secessió, hi podem arribar més per una situació de depauperació nacional que no pas per una situació positiva o d'enfortiment del país, en la qual els espanyols puguin percebre que se'ls en va una part fonamental en la contribució del seu producte interior brut i del seu imaginari cultural.

—Però aquest escenari de depauperació hauria de ser català però també espanyol, perquè, si no, la gent s'enfilirà al carro espanyol segur, que els surt més a compte i els és molt natural.

H. LÓPEZ BOFILL: Sí, però és que l'escenari que presento és que el catalanisme esdevindrà majoritàriament sobiranista amb el risc de convertir-se en una minoria. Perquè jo crec —i ara reprenc allò que deia en Francesc-Marc de sumar tant com puguem— que la primera cosa que cal fer és acumular factors ideològics: cal saber cap a on anem. Perquè, si no, podem acabar en el catalanisme dissolt del pujolisme.

F.-M. ÀLVARO: Primer de tot, vull dir que aquest plantejament de "a veure quan portem CiU cap al sobiranisme" em sembla equívoc i maniqueu. El problema no és si CiU assumeix en bloc l'etiqueta sobiranista. El problema és a veure quan, treballant des de CiU, ERC, Òmnium o des d'allà on sigui, aconseguim que si ara els catalanistes som 42 d'aquí a uns quants anys siguem 62. Hi ha gent que fa voluntarisme màgic: ja vindrà, diuen. La política no és això. Llevat que s'esdevingui un cataclisme a Espanya, es mori el rei, proclamïn la República a Madrid i els catalans intentem clavar-los un altre 6 d'Octubre. Però com que això no és previst, hem de seguir un procés. Per tant, em sembla un error parlar de la independència com si ja fos possible; és que no és possible. Tu de vegades has parlat de caminar

cap a un conflicte democràtic, però jo miro el país i veig molta gent que no comparteix res d'això que diem ara aquí (i a València i a les Balears, encara menys). Els catalans només tenim l'opció de fer política i, quan arribi l'hora de l'enfrontament democràtic, de plantejar la gran qüestió, doncs la plantejem i aguantem. Tu dius: provem-ho i, si quedem minoritzats, doncs no passa res. Doncs no: jo no vull ser València, amb tot el respecte pels amics valencians. Si un dia fem un referèndum per l'autodeterminació, jo el vull guanyar.

H. LÓPEZ BOFILL: En tots els processos d'independència, els independentistes eren, dos anys abans del referèndum, entre un 12% i un 17%. Per què? Perquè quan apareix l'objectiu, quan es defineix l'horitzó polític, els qui estan disposats a treballar per assolir-lo, augmenten. Això que passa a Escòcia és molt il·lustratiu: quan el sobiranisme centra l'agenda política, creixen molt les adhesions. El problema és que, aquí, fins i tot aquells que defensaven la idea de la independència s'han dedicat a fer una política bàsicament gradualista, han subordinat el propòsit independentista a la gestió del dia a dia. Es per això que, ara, ERC té la fuga de vots que té. Tu dius que, si hi ha un referèndum, serà només per guanyar-lo. Doncs jo no: el que vull, primer, és celebrar-lo. El Quebec va fer un referèndum i varen perdre. I què? Va passar res? D'aquí a quinze anys en tornaran a fer un altre. I si no, no. Jo el que vull és viure el fet.

F.-M. ÀLVARO: Jo crec que el problema d'ERC no és el gradualisme; el problema és que ha acabat essent hegemonitzat per aquell a qui ells atorguen el poder amb els seus vots. El problema d'ERC no és que sigui percebut com a dimissionari del seu projecte. Les crítiques que més he sentit entre els seus votants és que no es veuen prou, que no es noten. No pas que ara siguin més polítics; això tan sols ho diu una minoria radicalitzada. El retret que els fan és que no influeixen i, en definitiva, no eviten que el PSC sigui allò que és: una màquina sucursal de Madrid.

Pere Antoni Pons